

Δ. Κ. ΚΑΛΑΣΟΥΝΤΑ — Ν. Γ. ΜΠΟΥΡΑ, 'Αρχαῖα Ἑλληνικά Γράμματα, 'Αρχαῖα κείμενα, γραμματική, σύνταξις καὶ ἀσκήσεις διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Β' Γυμνασίου, Κολλέγιον Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1973, σχ. 8Μ σελ. 211.

Τὸ Κολλέγιον Ἀθηνῶν ἀνέλαβεν ἀπὸ ἔτους μίαν προσπάθειαν, ἣν κατὰ τὸν νόμον ἠδύναντο νὰ εἶχον ἀναλάβει τὰ πρότυπα γυμνάσια, ἐὰν ὑφίσταντο ταῦτα εἰς τὴν πραγματικότητα, ὡς εἶχον πρὸ δεκαετηρίδων προγραμματισθῆ καὶ ἐὰν διέθετον τὸ κατάλληλον προσωπικόν, τοὺς ἐνδεδειγμένους ὄρους ἐργασίας καὶ τὰ ἀναγκαῖα μέσα. Ἡ προσπάθεια τοῦ Κολλεγίου, ἡ λίαν ἀξιάπαινος, συνίσταται εἰς τὴν ἀναζήτησιν νέων τρόπων καὶ μεθόδων διδασκαλίας τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν, τοῦ κυριωτάτου βεβαίως ἀλλὰ καὶ δυσκολωτάτου τούτου μαθήματος τοῦ Γυμνασίου, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι καὶ πολὺ συμπαθὲς εἰς τοὺς νέους τῆς σημερινῆς γενεᾶς, ζῶντας εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ δόγματος τῆς ἡσσοнос προσπάθειας.

Λίαν προσφυῶς προετιμήθη τρόπος καὶ μέθοδος τοῦ ἐφημερόσθησαν ἀπὸ τινων ἐτῶν εἰς Γερμανίαν ὑπὸ τῶν συγγραφέων Leggewie, Philipp καὶ Rosner, τῶν ὁποίων τὸ βιβλίον ἐκρίθη εἰς τὸν ΠΛΑΤΩΝΑ ἐν τόμῳ ΚΑ' (1969) σελ. 382 ἐξ. Ἦδη τῷ 1972 τὸ Κολλέγιον παρεσκεύασε διὰ τῶν καθηγητῶν Πανηγύρη καὶ Φραγκίσκου καὶ ἐξέδωκε ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑλληνικά Γράμματα» τὸ Βιβλίον διδασκαλίας τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν διὰ τὴν Α' τάξιν τοῦ Γυμνασίου, κατὰ τὸ ἰστάμενον δὲ ἔτος ἐκδίδει τὰ «Ἀρχαῖα Ἑλληνικά Γράμματα» διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν εἰς τὴν Β' τάξιν, παρεσκευασμένον τώρα ὑπὸ ἐτέρων δύο καθηγητῶν, τοῦ Δ. Καλασούντα καὶ τοῦ τακτικοῦ συνεργάτου τοῦ περιοδικοῦ μας καὶ λαμπροῦ φιλολόγου Νέστορος Μπούρα. Καὶ τὰ δύο ταῦτα βιβλία ἔχουν τὸν αὐτὸν τύπον, ἀκολουθοῦν τὰς αὐτὰς ἀρχὰς καὶ μεθόδους, παρόμοια μέσα αἰσθητοποιήσεως, ἔχουν τὸ αὐτὸ σχῆμα, τὰ αὐτὰ στοιχεῖα καὶ γενικῶς ὡς βιβλία ἀδελφὰ βαίνουν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ σχεδίου.

Ὡς πρὸς τὸ παρὸν βιβλίον δύνανται νὰ παρατηρηθοῦν τὰ ἐξῆς : Ἐπιδιώκεται ὀρθῶς νὰ ἐπιστηθῆ ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ριζικὴν συγγένειν τοῦ ἀρχαίου λεξιλογίου πρὸς τὴν σημερινῆς γλώσσης, ἐπιτυγχάνεται δὲ τοῦτο μὲ ἀξιόλογον μεθοδικότητα. Τὸ στοιχειῶδες αὐτὸ καθῆκον συνήθως πικραβλέπεται ἢ δὲν ἐπιδιώκεται ἐνσυνειδήτως ὑπὸ πολλῶν λειτουργῶν, διότι δὲν ἔχει ἴσως ἐπιστηθῆ ἡ προσοχὴ τῶν ἐπὶ τῆς καιρίας σημασίας του. Πρὸς τὴν ἐπιδίωξιν ταύτην συναφῆς εἶναι καὶ ἡ προσπάθεια νὰ ἐξοικειωθοῦν οἱ μαθηταὶ πρὸς τὰς διαφορὰς τοῦ ὕφους μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας μορφῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἡ διδύμος αὕτη ἐπιδιώξις διευκολύνεται ὑπὸ τῶν συγγραφέων διὰ καταλλήλου διατάξεως τῆς διδασκτέας ὕλης τῶν. Συγκεκριμένως οἱ συγγραφεῖς ἀποφεύγουν τὰ σπάνια ἢ δύσκολα γραμματικὰ ἢ συντακτικὰ φαινόμενα, ἅτινα καθιστοῦν βαρὺ τὸ μάθημα χωρὶς ἰδιαιτέρον κέρδος διδασκτικόν. Ἔπειτα, διὰ νὰ καταστήσουν προσιτώτερα τὰ ὀμκλά πῶς πλέον κείμενα, σπεύδουν νὰ προσφέρουν ἐκεῖνο τὸ ὕλικόν τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ, τὸ ὅποιον εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς δομῆς καὶ τῆς λειτουργίας τῆς ἀρχαίας γλώσσης, διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ τὰ πρῶτα μαθήματα διδάσκουν τὴν ἀπαρεμφατικὴν σύνταξιν, τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀναφορᾶς, τὴν χρῆσιν τῶν μετοχῶν, τὰς ἀπροσώπους συντάξεις κλπ.

Τὰ προσφερόμενα κείμενα ἔχουν ἐκλεγῆ ἐκ τῶν καλυτέρων συγγραφέων, φυσικὰ ἐκ τῶν ὀμκλωτέρων καὶ προσιωτέρων εἰς τοὺς ἀρχαίους ἀκόμη μαθητὰς. Ἐν τούτοις δὲν λείπει οὔτε ὁ Ἡρόδοτος, μὲ ἐξαττικισμὸν βεβαίως τῶν ἰωνικῶν μορφῶν — χωρὶς τοῦτο νὰ ἀλλοιώνη τὸ ὕφος τοῦ συγγραφέως — καὶ μὲ παράλειψιν τῶν δυσχερῶν φράσεων, χωρὶς πάλιν νὰ παραβλάπτεται τὸ νόημα. Δὲν

λείπει ακόμη ούτε ο Θουκυδίδης — χωρίς καμμίαν ἀλλαγὴν — ἀλλ' ἀπλῶς μὲ παράλειψιν δυσκόλων ἐνδιαμέσων φράσεων, χωρίς νὰ ζημιούται ἡ συνέχεια τοῦ νοήματος. Ἄλλὰ καὶ ἐπιγράμματα ὑπάρχουν, καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀποσπάσματα, καὶ ἀρχαῖοι σοφισταὶ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης. Ἐπιτυχῆς εἶναι καὶ ἡ βραχεῖα γραμμολογικὴ δι' ἕκαστον συγγραφέα εἰσαγωγὴ. Εἰδικῶς διὰ τὸν Σαλλούστιον, συνώνυμον τοῦ περιωνύμου Λατίνου, καλὸν θὰ ἦτο εὐρυτέρα πως διασάφησις πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως.

Καθὼς ἡ ὕλη διαθροῦται εἰς 35 ἐνότητας, δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ διατιθέμενος διὰ τὸ μάθημα ἐτήσιος χρόνος δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ διὰ τὴν διδασκαλίαν ὅλων, καίτοι ἡ ἕκτασις ἐκάστης συνεπάγεται πολλὴν ἐργασίαν ἐφαρμογῆς. Οἱ συγγραφεῖς διευκολύνουν τὴν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν διὰ τῆς γραμματολογικῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸν συγγραφέα, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ ἔργον ἐξ οὗ ἐλήφθη τὸ κείμενον, διὰ λεξιλογίου ἀναλυτικοῦ, ἐπεξηγήσεων καὶ ὁδηγιῶν. Ἄλλὰ αἱ ἐπακολουθοῦσαι πάσης φύσεως ἀσκήσεις γραμματικαὶ καὶ συντακτικαὶ προϋποθέτουν μαθητὰς φιλοτίμους καὶ φιλοπόνους. Ἐνιαχοῦ ὑπάρχουν, εὐλόγως, καὶ πραγματολογικαὶ παρατηρήσεις ἐκτεταμέναι, ὡς τὰ περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ παρατηρήσεις ὑπολογικαί. Πίνακες, ἀνωμάτων ῥημάτων, λέξεων ἀρχαίων μὲ ἐρμηνείαν εἰς τὴν Νέαν καὶ νέων μὲ ἐρμηνείαν εἰς τὴν Ἀρχαίαν μετὰ συγχρόνου ἐνδείξεως τοῦ κεφαλαίου, εἰς ὃ ἀπαντῶσιν, καθιστοῦν τὸ βιβλίον αὐταρκες, ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ μὴ καταφεύγουν εἰς λεξικά καὶ ἐγκυκλοπαιδείας πρὸς λύσιν τῶν ἀποριῶν των. Ἐν τούτοις αἱ παραλείψεις δὲν λείπουν· λ.χ. ἐν κεφ. 27 οὔτε ἐπεξηγεῖται οὔτε μνημονεύεται κἄν εἰς τὰ σχόλια ὁ εἰρωνικὸς χαρακτηρισμὸς τοῦ Κλέωνος ὡς Παφλαγόνος (στίχ. 1212 καὶ 1217).

Ἄξιόλογος καινοτομία εἶναι ἡ διπλῆ ἀνακεφαλαίωσις τῶν κεφ. 1—16 πρῶτων καὶ 17—29 κατόπιν, ἐνθα γίνεται ἀνασκόπησις τοῦ τί οἱ μαθηταὶ ἐδιδάχθησαν εἰς ποσὸν ἀρχαίων λέξεων, γραμματικὰ φαινόμενα, συντακτικὰ, στοιχεῖα βιογραφικὰ καὶ πραγματολογικὰ μετὰ δοκιμασίας τῶν γνώσεων, συνισταμένης εἰς μετατροπὰς νέου κειμένου εἰς ἀρχαῖον, ἀντικαταστάσεις γραμμ. τύπων ποικίλης φύσεως, εἰς ἀναγνωρίσεις ποικίλων συντακτικῶν φαινομένων, εἰς ἀπκνήσεις ἐπὶ πραγματολογικῶν γνώσεων, εἰς ἀνευρέσεις συνωνύμων καὶ ἀντιθέτων κλπ.

Τὸ Κολλέγιον Ἀθηνῶν διὰ τοῦ φιλολογικοῦ προσωπικοῦ του δοκιμάζει νέαν ὁδὸν διδασκαλίας τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν μὲ σύστημα διευκολύνσεων διὰ τοὺς μαθητὰς. Ἐλπίζομεν ὅτι τὸ πείραμα θὰ συνεχισθῆ καὶ εἰς τὰς ἄλλας τάξεις καὶ ἐν τῷ μεταξὺ θὰ ἴδωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς νέας μεθόδου. Ἦτο καιρὸς καὶ εἰς τὸν τόπον μας νὰ ἀναζητήσωμεν κάτι νέον μὴ ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὰς μεθόδους τῶν ἀρχῶν τοῦ αἵωνος, τὰς ἐγκαινιασθείσας ὑπὸ τῶν φιλόλογων Ζαγγογιάννη καὶ Φιλικοῦ. Τὴν ἀρχὴν τὴν ἔκαμε τὸ Κολλέγιον Ἀθηνῶν, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει τιμὴ οὐ μικρά.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* * *

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

α'. Λογοτεχνικαὶ μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων τραγικῶν.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πολλοὶ φιλόλογοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐκπύνησιν καὶ ἐκδοσιν λογοτεχνικῶν μεταφράσεων ἀρχαίων δραμάτων. Εἶναι εὐχάριστον ὅτι κατὰ